Vlaamse overheid

# Sociaal-Culturele Verschuivingen in Vlaanderen

## SCV-survey 1996 –

**NPSO Themabijeenkomst "Surveys en Beleid"**

**Den Haag 22 maart 2016**

Ann Carton

DEPARTEMENT KANSELARIJ & BESTUUR

STUDIEDIENST VLAAMSE REGERING

# Context

- Bob Dylan begin jaren ‘60 “The times they are a-changin”

- Regelmatige peilingen naar opvattingen, houdingen, waarden, gedragingen over sociale, economische, politieke, ethische kwesties
  - Landelijke initiatieven
    - General Social Survey USA - 1972
    - Nederlandse survey Culturele verschuivingen - 1975
    - Duitse ‘Allgemeine Bevölkerungsumfrage der Sozialwissenschaften’ - 1980
    - Britse social attitudes survey – 1983
  - Internationale initiatieven
    - Eurobarometer – 1973
    - European Values Study – 1981
    - World Values Study – 1981
    - ISSP - 1984
    - ESS - 2002

# Context

- België/Vlaanderen
  - Wijzigende bestuurlijke context
    - Verschillende staatshervormingen -> meer bevoegdheden en middelen naar de regio's
    - Van een Vlaamse executieve (1981-1991) naar een Vlaamse regering (1992-)
    - 1e rechtstreekse verkiezing Vlaams parlement 1995
    - Uitbreiding Vlaamse overheidsdiensten
      - Begin jaren '90 Algemene  Planningsdienst (APD)
      - Midden jaren '90 Administratie Planning en Statistiek (APS)
      - 2006 Studiedienst Vlaamse Regering (IVA SVR)
      - 1/1/2016 'SVR' *ingekanteld* in Dept. Kanselarij en Bestuur

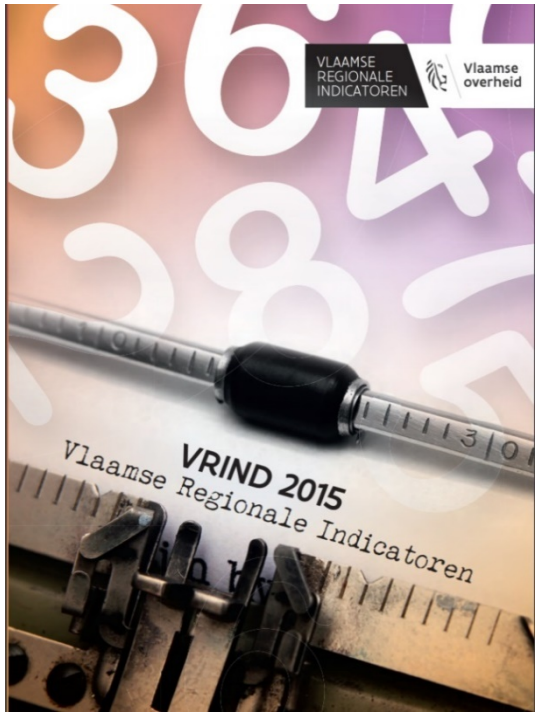
# Context

- België/Vlaanderen
  - Wijzigende sociaal-maatschappelijke context
    - Tanende rol van het middenveld
    - Rol van de burger (Maes (1997) 2004)
      - Kiezer en rechtsonderhorige
      - Belastingbetaler en klant -> jaren '90 bestuurskundige vernieuwingen zoals openbaarheid van bestuur, motiveringsplicht, handvesten van de gebruikers van openbare diensten
      - Actief tegenspeler en partner van de overheid

# Context

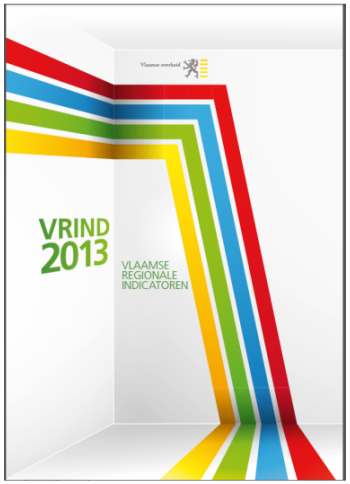
- Overheid constant op zoek naar instrumenten
  - in kaart brengen van de ontwikkelingen in de samenleving
  - relatie met burger beter in het vizier krijgen
  - zicht krijgen op wat er leeft bij de bevolking
- Najaar 1992 opdracht van Vlaamse Regering aan APD
  - VRIND = Vlaamse Regionale Indicatoren
  - 1ste editie 1993

# VRIND


VLAAMSE
REGIONALE
INDICATOREN
Vlaamse
overheid
VRIND 2015
Vlaamse Regionale Indicatoren


VLAAMSE
REGIONALE
INDICATOREN
VRIND
2011


VRIND
2012
VLAAMSE
REGIONALE
INDICATOREN


VRIND
2013
VLAAMSE
REGIONALE
INDICATOREN


VRIND
2014
VLAAMSE
REGIONALE
INDICATOREN
Vlaamse
overheid

# VRIND

- Dubbele doelstelling
  - beleidsrelevant document te gebruiken bij beleidsvoorbereiding en –evaluatie door de overheid
  - communicatie-instrument van de overheid naar de publieke opinie met o.a. verslag van de vastgestelde ontwikkelingen in de samenleving en de wijze waarop ze daarop inspeelt
- Twee soorten indicatoren
  - omgevingsindicatoren
  - beleidsindicatoren

# VRIND

- Algemeen referentiekader
  - sociaal-culturele context
  - macro-economische context
  - demografische context
  - bestuurlijke context
- Lacunes in cijfermateriaal m.b.t. Vlaanderen en Vlamingen “sociaal-culturele waarden”; participatie
- Gemengde stuurgroep met ambtenaren (APS) en academici
- 1995 Onderzoeksopdracht KU Brussel ‘*ontwikkelen van een onderzoeksinstrument dat op een trendmatige wijze de veranderingen in bepaalde sociaal-culturele waarden, attitudes en gedragingen zou kunnen registreren*’

# SCV-survey

- Opties ontwikkeling meetinstrument
  - globale en
  - systematische benadering
  - in eigen beheer
- Multicliëntsysteem
  - Vast gedeelte
    - Algemeen welbevinden van de burger
    - Politieke houdingen en gedragingen
    - Rol en verwachtingen t.a.v. overheid
    - Houding t.o.v. arbeid en vrije tijd
    - Sociaal-demografische gegevens

# SCV-survey

- Multicliëntsysteem
  - Variabel gedeelte
    - Specifieke beleidsthema's
    - Polsen naar maatschappelijk draagvlak
    - Selectie thema's
      - Beleidsrelevantie
      - Gebrek aan gegevens
      - Niet opgenomen in bestaande federale of regionale surveys
      - Bijdragen tot beter begrip van verschijnselen en problemen in hedendaagse samenleving

# SCV-survey

- Jaarlijks face-to-face onderzoek april-juni
- 1e maal 1996 – 2016 21e editie
- Representatieve steekproef Rijksregister
- Nederlandstalige bevolking met Belgische nationaliteit tussen 16 en 75 jaar in het Vlaamse Gewest of in BHG
- Streefdoel 1.500 gerealiseerde interviews
- Uitbesteding veldwerk en codering marktonderzoeksbureau
- Wetenschappelijk comité

# SCV-survey

- Inhoudelijke veranderingen
  - Drieledige structuur > 2001
    - Vast jaarlijks gedeelte (30')
    - Periodieke attitude- en gedragsvariabelen (30')
    - Jaarlijks variabel ad hoc gedeelte of met enige regelmaat (15')

| Jaar | Thema's | Jaar | Thema's |
|---|---|---|---|
| 1996 | Leefmilieu, sociale uitsluiting | 2006 | Gelijke kansen (o.a. rol m/v, homoseksualiteit), politiek luik , ISSP 2006 Role of Government |
| 1997 | Mobiliteit, ruimtelijke ordening, ICT (informatie- en communicatietechnologie) | 2007 | Levenslang leren, internet, politiek en overheid, privacy , ISSP 2007 leisure time and sports |
| 1998 | Politieke kennis, kennis van Vlaamse en federale instellingen | 2008 | Pensioenen, houding beeldvorming migranten, houding contact personen handicap, lokaal beleid, ISSP 2008 Religion |
| 1999 | Vrije tijd, verplaatsing woon-werk | 2009 | Brusselmodule, geven van tijd, geld en goederen aan anderen, werksituatie verleden, heden, toekomst, ISSP 2009 Social Inequality |
| 2000 | Leefmilieu | 2010 | Milieu, mediageletterdheid, kinderwens, ISSP 2010 Environment |
| 2001 | ICT, bijkomende opleiding | 2011 | Informele zorg/mantelzorg, wonen, woonomgeving, leefsituatie-index, ISSP 2011 Healt & Healthcare |
| 2002 | Sociale uitsluiting en solidariteit, ISSP 2002 Family and changing gender roles III | 2012 | Gendergelijkheid, contact en houding tegenover personen met een handicap, slagkrachtige overheid, leefbaarheidsindex - drop-off 'gezinnen in verandering' |
| 2003 | ICT, bijkomende opleiding | 2013 | Leefmilieu, nieuwe technologieën, contact met en houding tegenover holebi's, leefbaarheidsindex, algemeen welzijn |
| 2004 | Ruimtelijke ordening, stedelijk beleid, wonen, percepties met betrekking tot inclusie van personen met een handicap ISSP 2004 Citizenship | 2014 | Kinderwens, mantelzorg, contact met en houding tegenover personen met een handicap, opvattingen over rollen man/vrouw, nieuwe technologieën, leefbaarheidsindex |
| 2005 | ICT, leefmilieu, ISSP 2005 houding tegenover betaald werk | 2015 | Nieuwe technologieën, cyberveiligheid, contact met en houding tegenover personen van buitenlandse herkomst, contact met en houding tegenover holebi's, transgenders, leefbaarheidsindex |

# SCV-survey

- Methodologisch-technische veranderingen
  - Onderzoekspopulatie
    - 1996-1999: 16-75 jaar
    - 2000-2008: 18-85 jaar
    - 2009-heden: 18 jaar en ouder; Belgen en niet-Belgen, privéhuishoudens
  - Steekproefplan
    - 1996-2003: met substitutie
    - 2004- heden: oversampling i.f.v. differentiële regio non-respons (postcode)
  - PAPI -> CAPI vanaf 2003
  - Vanaf 2000 strakkere methodologische en wetenschappelijke ondersteuning

# SCV-survey resultaten door SVR

- Eerste vooral beschrijvende resultaten in VRIND
  - Schets sociaal-culturele ontwikkelingen bij de bevolking
  - Input voor opmaak omgevingsindicatoren voor diverse beleidsdomeinen
- Meer diepgaande verklarende analyses
  - Vlaanderen Gepeild 2-jaarlijks, laatste editie 2009
  - Stativaria
  - SVR-studies, SVR-rapporten, SVR-webartikels
  - SVR-st@ts

# SCV-survey resultaten gebruikt door andere VO-entiteiten

- Milieujaarprogramma van dept. Leefmilieu, natuur en energie
- Bezoeken aan natuur- en bosgebieden



# SCV-survey resultaten?

## ⊛ Data gratis ter beschikking van derden

1. De brongegevens van de SCV-survey of de verwerking ervan, worden enkel ter beschikking gesteld voor wetenschappelijk onderzoek en voor opdrachten die door de Vlaamse regering of een van haar leden gegeven worden in het kader van beleidsvoorbereidend en evaluerend werk.

2. Ten aanzien van Vlaamse kabinetten en hun diensten gelden geen beperkingen. Wetenschappelijke instellingen kunnen gebruik maken van het volledige gegevensbestand voor wetenschappelijke doeleinden. Andere onderzoeksinstellingen en privé-adviesbureaus kunnen enkel beschikken over de bestanden (geheel of ten dele) indien bij brief kan worden aangetoond dat zij de gegevens nodig hebben voor een opdracht van de Vlaamse Regering of één van haar leden.

3. De aanvrager zal onderstaande inlichtingenfiche zorgvuldig invullen.

4. De brongegevens mogen niet zonder toestemming worden doorgegeven aan derden die niet zijn vermeld in de aanvraag van de Studiedienst.

5. In publicaties of mededelingen (ook elektronisch) waarin gebruik wordt gemaakt van de surveygegevens, moet steeds zorgvuldig worden verwezen naar de producent. De onderzoeksresultaten mogen maar bekend worden gemaakt na het tijdstip dat in het protocol is overeengekomen. De Studiedienst van de Vlaamse Regering behoudt in elk geval het voorrecht om als eerste de resultaten van de survey van het lopende jaar aan de regering bekend te maken in het kader van haar beleidsondersteunende opdrachten en haar publicaties.

# SCV-survey resultaten?

- SCV 20 jaar
  - Opmaak geharmoniseerd en geïntegreerd databestand SCV1996-2015 met codeboek
    - Geen sinecure
  - Klassiek boek met analyses naar thema (inhoudelijk en methodologisch) gekoppeld aan een studiedag (december 2016)
  - Ontsluiting data via site Vlaamse en lokale openbare statistieken

# SCV-survey implicaties resultaten voor beleid?

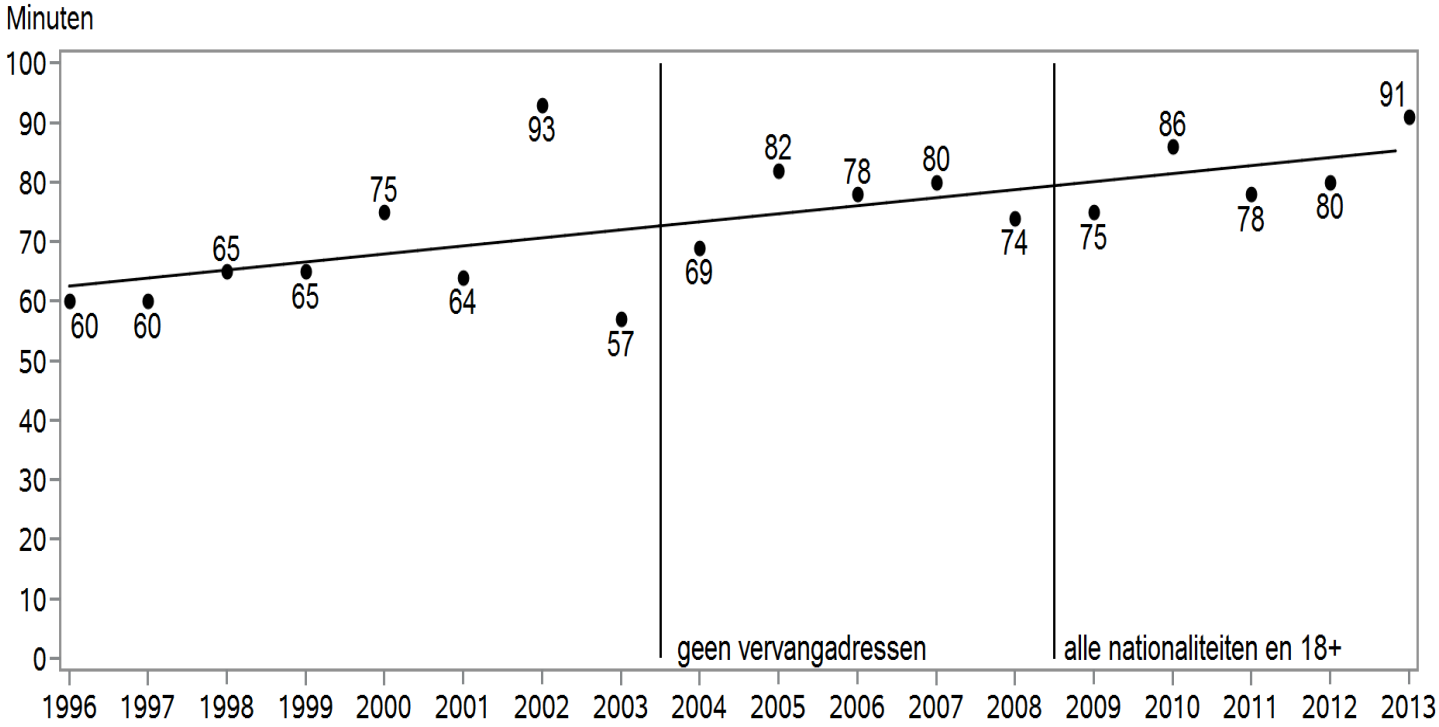
- The roles of public opinion research in Canadian government (Page, 2006)
  - communicatie over het beleid
    - Overheid naar burgers
    - Tactische agendasetting binnen departementen
  - legitimatie van gevoerd beleid
  - ondersteuning van te nemen beslissingen
    - Inzicht in en omvang van maatschappelijk draagvlak

# De SCV-survey: verwerkte resultaten nodige media-aandacht, lokken nieuwe vragen uit

- Persvoorstelling VRIND gaat niet onopgemerkt voorbij
  - Selectief gebruik door politici
- Enkele recente voorbeelden debat resultaten
  - Daling in het verlenen van informele zorg?
    - Expliciete vraag vanuit kabinet MP verdere uitdieping
  - Daling in het lidmaatschap van vakbonden?
    - Vakbonden betwisten dalende trend

# SCV-survey: te gegeerd?

- Reële interviewduur in minuten t.o.v. surveyjaar, met regressielijn (Barbier, Loosveldt, Carton, 2015)

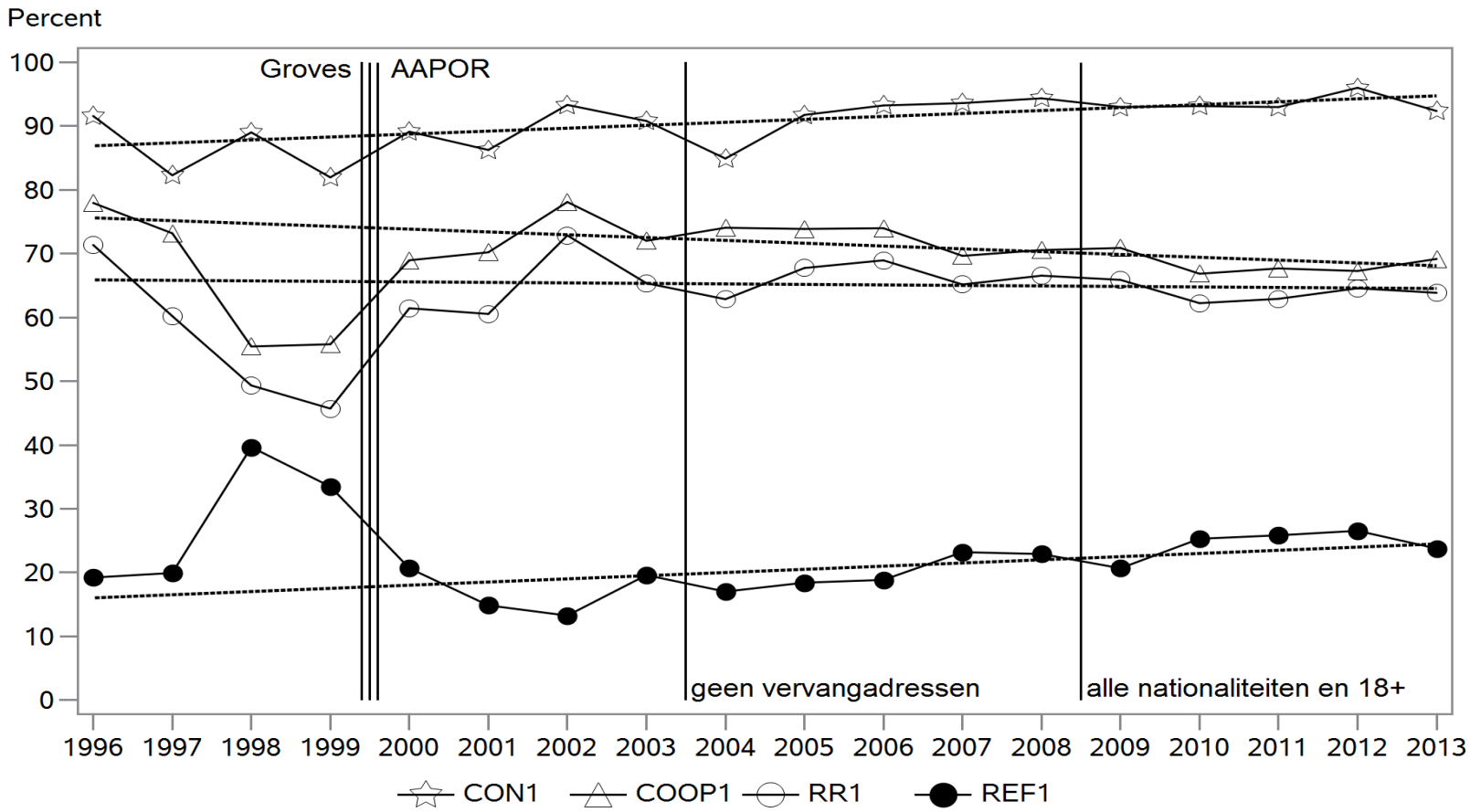


# SCV-survey: te gegeerd?

- Het moeilijke omgaan met grenzen van de bevraging
  - Vanaf 2002 ISSP modules gekoppeld als drop-off vragenlijst. Piste in 2013 terug verlaten.
  - Reorganisatie met nieuwe collega's nieuwe invalshoeken o.a. pensioenen, informele zorg, kinderwens (vaak bevraging specifieke groep wijkt af van basisopstelling)
  - Survey stadsmonitor 13 centrumsteden, opname gelijkaardige vragen in SCV als Vlaamse benchmark: 2011, 2014, 2017
  - Naar Nederlands voorbeeld: leefbaarheidsindex
  - PACT 2020 algemene discriminatie-indicator
    - houding ten opzichte van holebi's en holebiseksualiteit
    - houding ten opzichte van de rollen van mannen en vrouwen in het gezin en de samenleving
    - houding ten opzichte van vreemdelingen en migratie
    - houding ten opzichte van personen met een handicap
  - Opvolging regeerakkoord
    - kwaliteit overheidsinformatie
  - Parlementaire vragen n.a.v. SVR-St@ts bericht over houding t.o.v. holebi's -> opname houding t.o.v. transgenders

# Bereikt de SCV-survey alle burgers?

**Outcome rates t.o.v. surveyjaar, met regressielijnen (’98 en ’99 buiten beschouwing)**
**(Barbier, Loosveldt, Carton, 2015)**

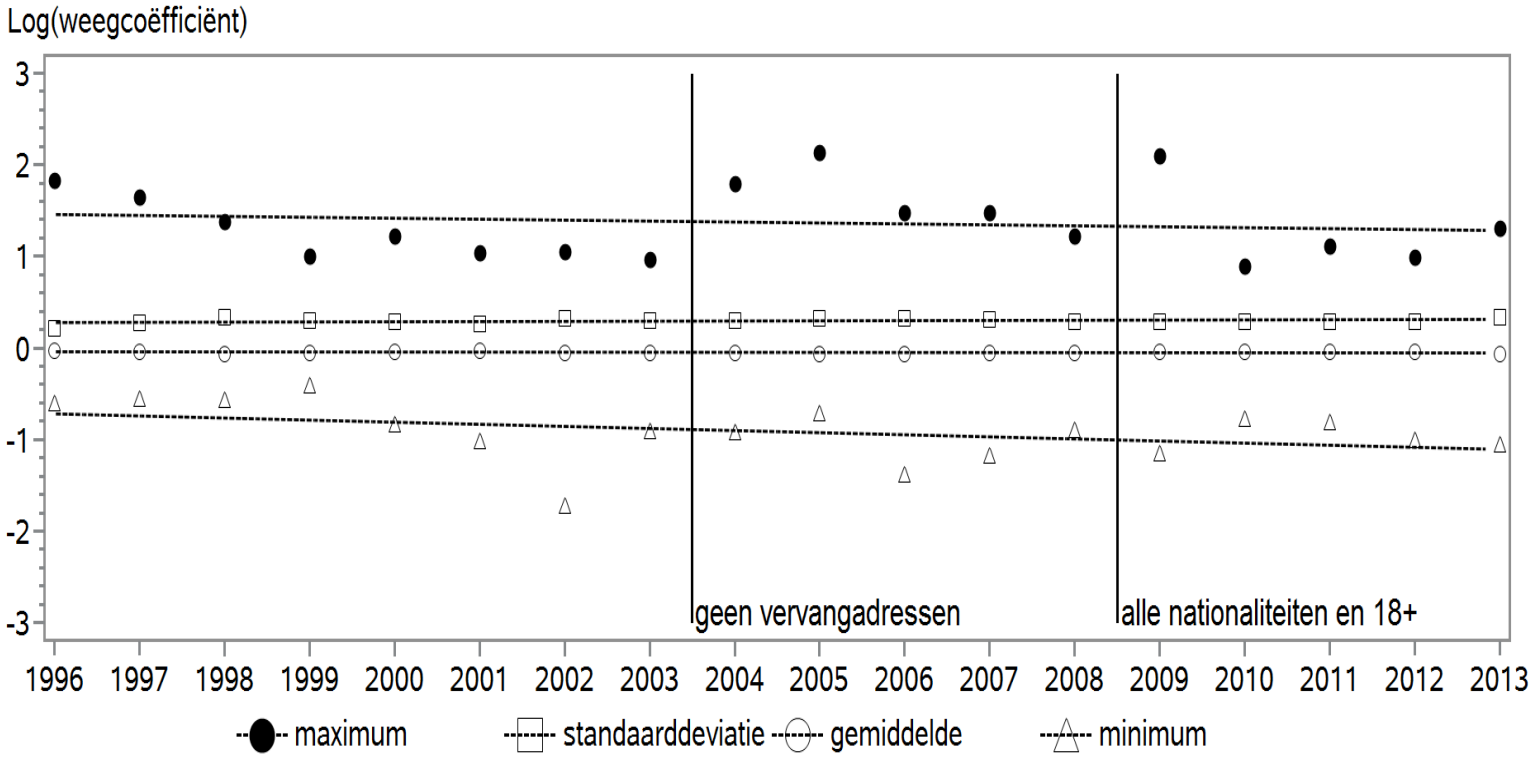


# Bereikt de SCV-survey alle burgers?

## Contrast tussen respondenten en non-respondenten

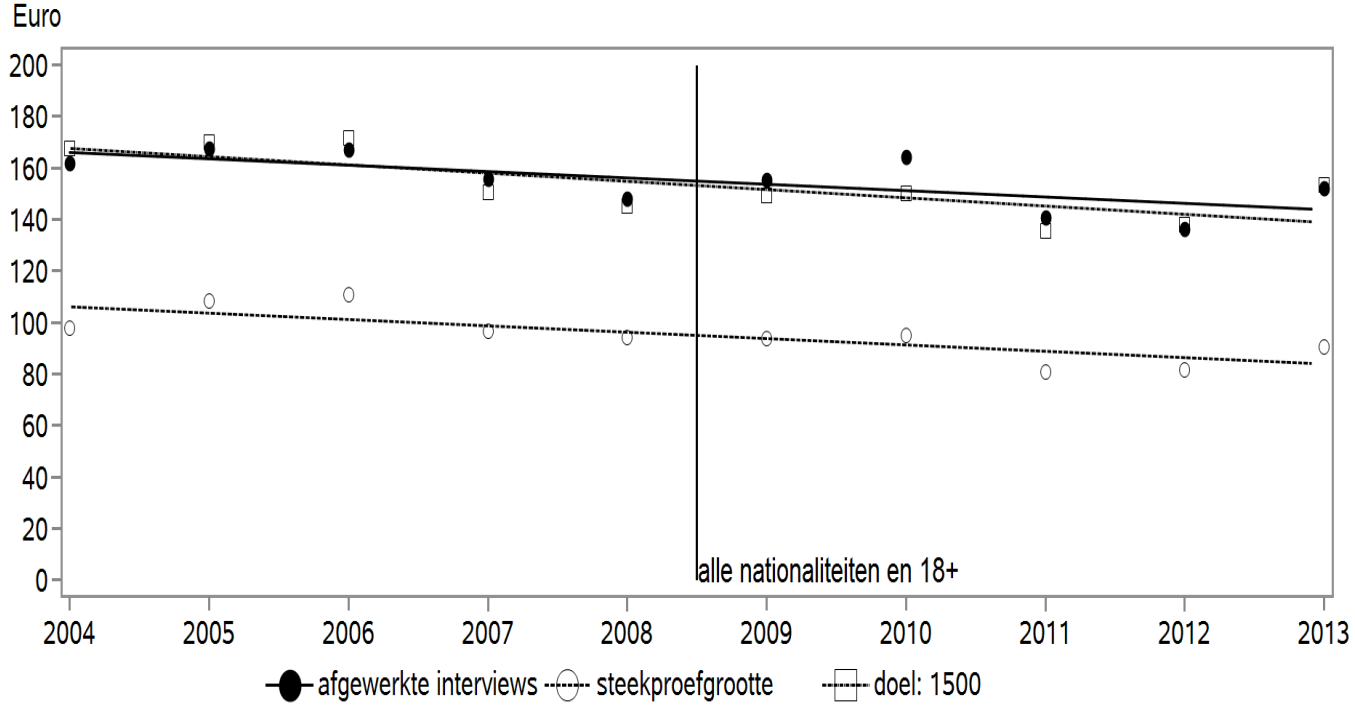
- Gewichten t.o.v. surveyjaar, met regressielijn

  (Barbier, Loosveldt, Carton, 2015)

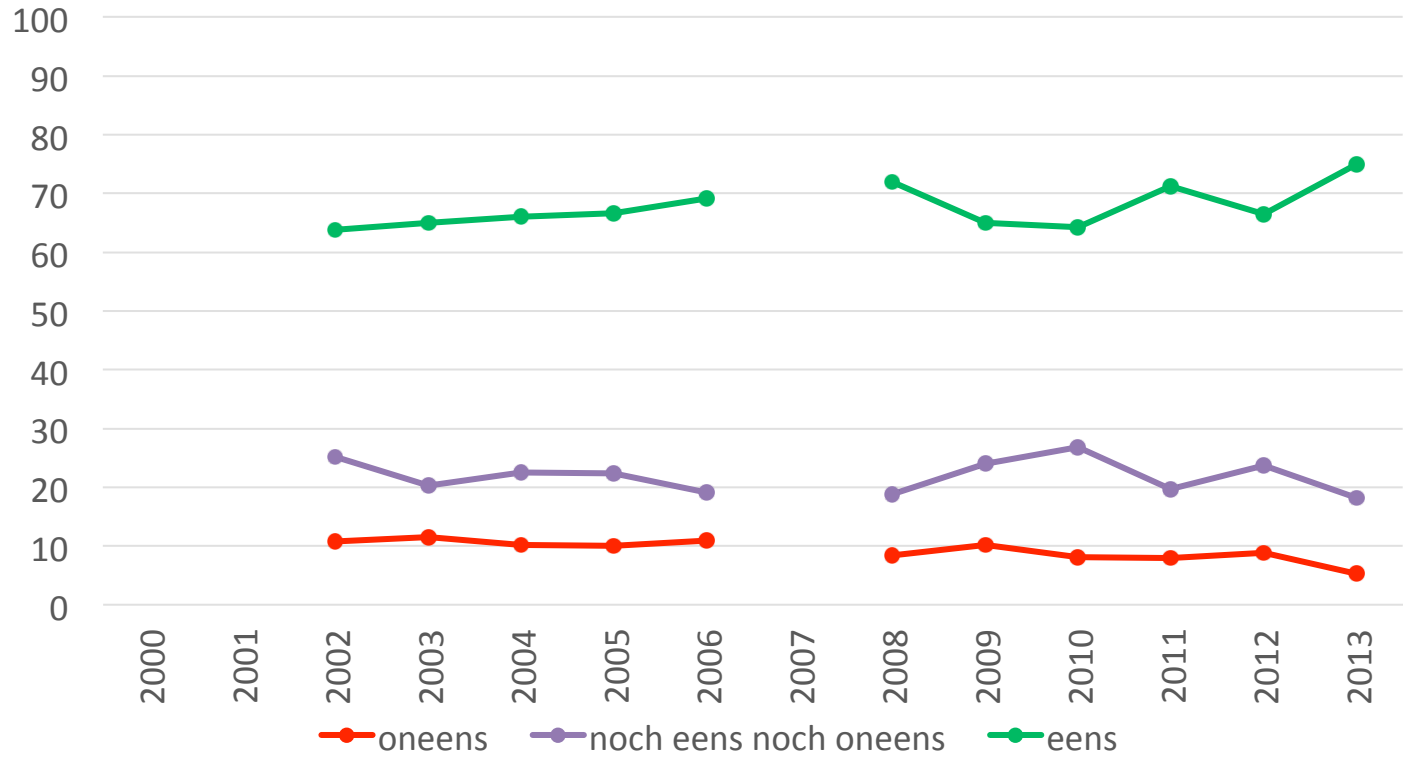


# De SCV-survey: wat mag dat kosten?

- Uitbestede kostprijs veldwerk t.o.v. surveyjaar, met regressielijnen (Barbier, Loosveldt, Carton, 2015)

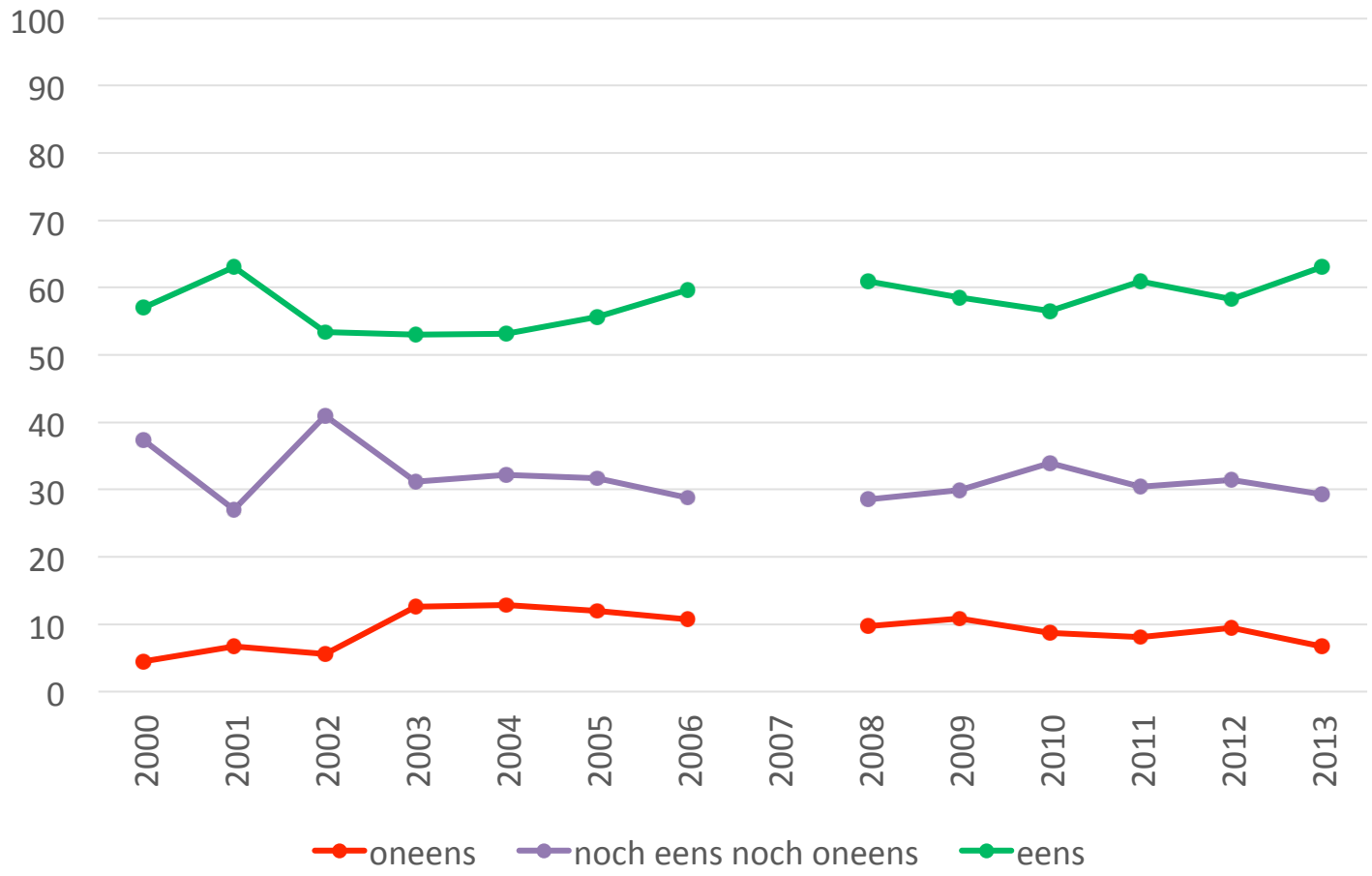


# De SCV-survey resultaten: bruikbaar om beleids-beslissingen te nemen?



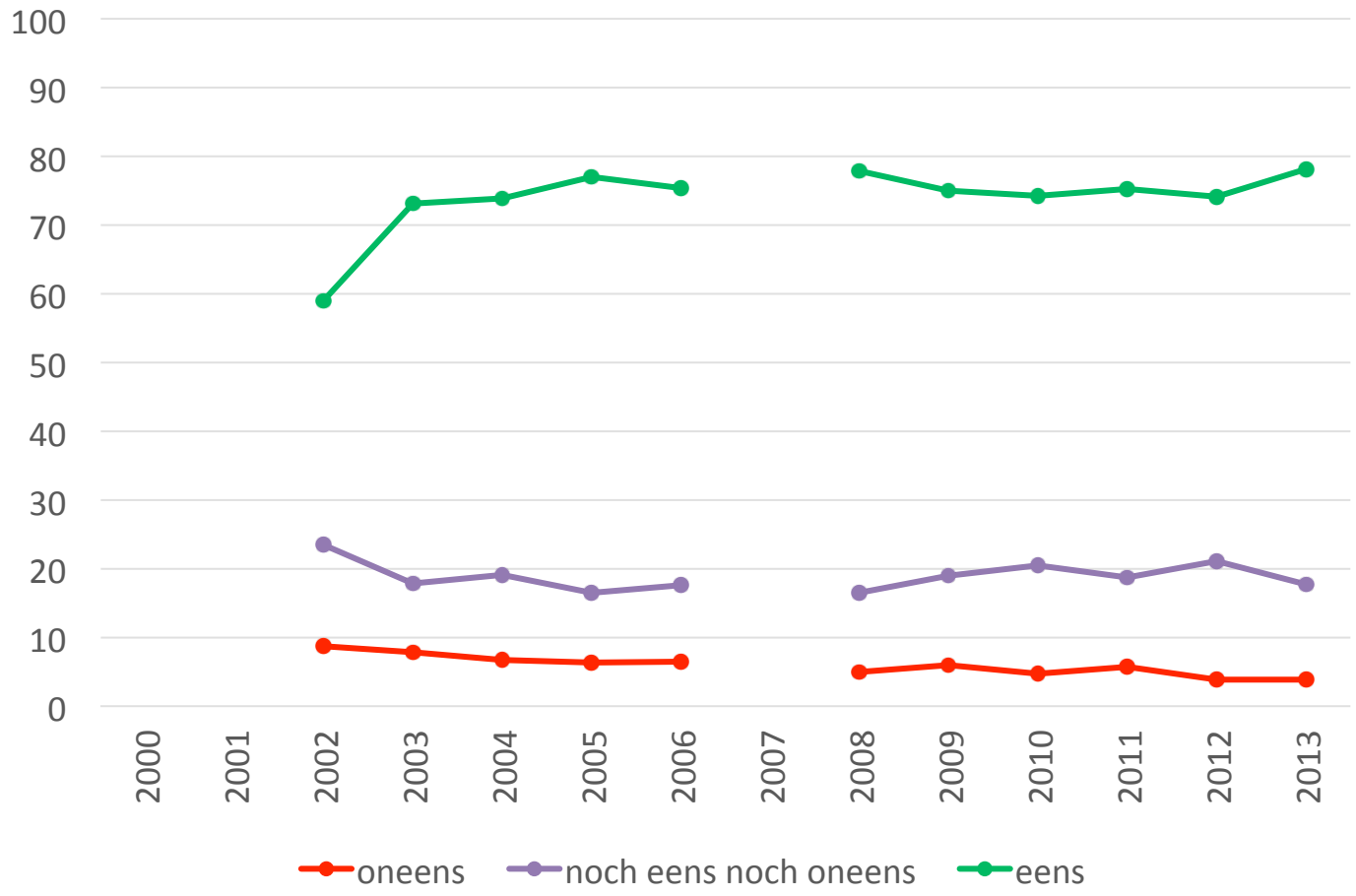

- Grootste deel van respondenten eens (gemiddeld 66%)
- Evaluatie wordt positiever doorheen de jaren

# De SCV-survey: geloofwaardigheid resultaten?




- Meeste respondenten eens (gemiddeld 58%)
- Evaluatie stabiel doorheen de jaren

# De SCV-survey: krijgt de overheid een goed beeld van wat er leeft bij de bevolking?




- Meeste respondenten eens (gemiddeld 74%)
- Evaluatie wordt positiever doorheen de jaren

## Enkele referenties


- Ackaert, L., M. Swyngedouw (1995). *Onderzoeksrapport "Culturele verschuivingen in Vlaanderen". Het ontwikkelen en uittesten van een vragenlijst ten behoeve van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap*. Brussel: Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen, Centrum voor toegepaste multivariate statistiek.

- Barbier, S., G. Loosveldt, A. Carton (2015). *Het surveyklimaat in Vlaanderen. Een analyse op basis van de SCV-surveys*. Brussel: Vlaamse overheid, Studiedienst Vlaamse Regering, SVR-Methoden en technieken, 2015/5.

- Billiet, J. (2007). Het belang van regelmatig onderzoek naar opinies en houdingen in de bevolking in: *Vlaanderen Gepeild!* Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering, SVR-studie 2007/2, p.7-36.
  http://www4.vlaanderen.be/sites/svr/publicaties/Publicaties/vlaanderen-gepeild/2007/hoofdstuk1.pdf

- Bral, L. (1998). Culturele verschuivingen in Vlaanderen in: *Vlaanderen Gepeild! De Vlaamse overheid en waarde onderzoek*. Brussel: ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, p. 7-12.
  http://www4.vlaanderen.be/sites/svr/publicaties/Publicaties/vlaanderen-gepeild/vl-gepeild-1998-volledig.pdf

Vlaamse overheid




**Adres**
Boudewijnlaan 30 B23
1000 Brussel
Belgium

**Website SVR**
www.vlaanderen.be/svr

**Website Lokale Statistieken**
www.lokalestatistieken.be


DEPARTEMENT
**KANSELARIJ & BESTUUR**

**STUDIEDIENST**
VLAAMSE REGERING